

(Depreciation) استهلاک یا زړېدل / خلیل الرحمن فرحت

استهلاک د وخت په تېرېدلو سره د کمېدو اټکل کولو لپاره د محاسبې میتود دی. استهلاک د وخت په تېرېدو سره د فزیکي ملکیت یا شتمنی په ارزښت کې د کمښت په توګه تعریف شوی. فزیکي شتمني ارزښت لري ځکه چې خپل مالک ته مالي ګټې وړاندې کوي. استهلاک په حقیقت کې د نغدو پیسو حقیقي جریان نه دی، خو د مالي اجازو ورکړل شوی کسر دی، چې په نږدې ټولو صنعتي هیوادونو کې د مالیاتو په محاسبه کې شامل دی. استهلاک څرګندوي چې د شتمنی څومره ارزښت کارول شوی. د شتمنیو ضایع کول د شرکتونو سره مرسته کوي چې د شتمنی څخه عاید ترلاسه کړي. په داسې حال کې چې هر کال د هغه لګښت یوه برخه مصرفوي چې شتمنی کارول کېږي. د استهلاک نه محاسبه کول د شرکت په ګټه خورا اغیز کولای شي. شرکتونه کولای شي د مالي او محاسبې دواړو موخو لپاره د اوږدې مودې شتمنی استهلاک کړي.

دا له سوداګرۍ سره مرسته کوي چې خپل عایدات د لګښتونو سره پرتله کړي، د هغو شتمنیو په شمول چې د عاید د تولید لپاره کارول کېږي. د ډیری شتمنیو ارزښت د دوی د پېرودلو وروسته د وخت په تېرېدو سره کمېږي. سوداګري باید د دوی د فعالیت تحلیل او لګښت ترسره کولو پرمهال دا کم شوی ارزښت په پام کې ونیسي، مګر د مالیاتي اهدافو لپاره استهلاک ضروري نه دی، چې د ثابتو شتمنیو کارولو لپاره د شرکت د حقیقي لګښتونو استازیتوب وکړي. د سوداګرۍ لپاره معمول او د منلو وړ دی، چې د مالي راپور ورکولو د اهدافو لپاره د موازي استهلاک میتود کاروي او په دقیق ډول د شتمنیو کمښت منعکسوي.

د استهلاک د محاسبه کولو لپاره ډیری میتودونه شتون لري، معمولا د وخت تېرېدو یا د شتمنی د فعالیت د کچې پر اساس محاسبه کېږي. چې تر ټولو عام یې مستقیم کرښه استهلاک میتود دی.

(1) مستقیم کرښه استهلاک میتود (Straight Line Depreciation Method)

(2) د کلونو لپاره د ټولو ارقامو استهلاک میتود (Sum-of-years-digits Depreciation Method)

(3) د دوه ګوني توازن میتود (Double Decline Balance Method)

(4) د استهلاک مرکب میتود (Composite Depreciation Method)

← (Salvage Value/ Residual Value/Scrap Value) د یوې شتمنی هغه ارزښت ته ویل کېږي، چې د یوې مودې او یا په بل عبارت

د سرمایې له استهلاکېدلو څخه وروسته یې له ځان سره لري. دا ارزښت ممکن صفر او حتا امکان لري چې منفي هم شي.

← (Book Value) هغه ارزښت ته ویل کېږي چې یوه سرمایه یې د کال په اخر کې له استهلاک وروسته لري.

(Straight Line Depreciation Method) مستقیم کرښه استهلاک میتود:

شتمني د خپل ګټور ژوند د هر کال لپاره په ورته مقدار کې استهلاکېږي.

لومړۍ بېلګه: یو موټر چه په ۲۰ لکه افغانۍ اخیستل شوی وروسته له لسو کلونو به ۵ لکه افغانۍ ارزښت ولري. نو اوس د موټر هغه استهلاک پیدا کوو چه د کال په تېرېدلو سره مینځ ته راځي.

حل:

Original Cost = 2000000 Afghani

Residual Value or Salvage Value = 500000 Afghani

Useful life of Asset = 10 Years

Annual Depreciation Expense = ?

Annual Depreciation Expense = (Original Asset – Residual Value) / Useful life of Asset

Annual Depreciation Expense = (2000000 - 500000) / 10 = 1500000 / 10 = 150000 Afghani

Years	Depreciation Expense	Accumulated Depreciation at Year End	Book Value at End of Year
			Original Value 2000000 Af
1	150000	150000	1850000
2	150000	300000	1700000
3	150000	450000	1550000
4	150000	600000	1400000
5	150000	750000	1250000
6	150000	900000	1100000
7	150000	1050000	950000
8	150000	1200000	800000
9	150000	1350000	650000
10	150000	1500000	(Scrap Value) 500000

که چیرې موټر وپلورل شي او د پلور نرخ د استهلاک شوي ارزښت څخه ډیر شي نو اضافي گټه به وگنل شي او د بېرته استهلاک تابع به وي. پردې سربېره دا لاسته راوړنه د استهلاک شوي ارزښت څخه پورته د مالي دفتر له خوا د عادي عاید په توگه پیژندل کېږي. که چیرې د پلور قیمت د هغه ارزښت څخه چې له استهلاک وروسته یې لري کم وي، د پانگې ضایع د مالي مجرایي وړ ده او که ډېر وي نو هغه پورته گټه د پانگې د گټې په توگه پیژندل کېږي.

(Sum-of-years-digits Depreciation Method) د کلونو لپاره د ټولو ارقامو د استهلاک میتود:

دویمه بېلگه: که چیرې د یوې سرمایې اصلي ارزښت ۱۰ لکه افغانی وي، د گټې اخیستلو دوره یې پینځه کاله وي او وروسته له پینځو کلونو یې ارزښت ۲ لکه افغانی وي نو استهلاک یې د کلني ارقامو د مجموعې په طریقې لاسته راوړو.

حل:

Original Value = 1000000 Afghani

Scrap Value = 200000 Afghani

Lifetime = 5 Years

اوس د کلونو د ارقامو مجموعه پیدا کوو $15 = 5+4+3+2+1$

دغه راز کولای شو چې د کلونو د ارقامو مجموعه د فورمول په مرسته لاس ته راوړو

$$(n^2 + n)/2 = (5^2 + 5)/2 = (25+5)/2 = 30/2 = 15$$

Depreciation Base	Depreciation Rate	Depreciation Expense	Accumulated Depreciation	Book Value at End of Year
				1000000 Af (Original Cost)
800000	(5/15)	$(5/15) \times 800000 = 266667$	266667	733333
800000	(4/15)	$(4/15) \times 800000 = 213333$	480000	520000
800000	(3/15)	$(3/15) \times 800000 = 160000$	640000	360000
800000	(2/15)	$(2/15) \times 800000 = 106667$	746667	253333
800000	(1/15)	$(1/15) \times 800000 = 53333$	800000	200000

(Double Decline Balance Method) د دوه گوني کمېدني توازن میتود:

دریمه بېلگه: که چېرې د ساختماني موادو د پورته کونکي یا لیفت اصلي ارزښت ۱۰ لکه افغانی او د گټې اخستني دوره یې پینځه کاله وي او د پینځو کلو له تېرېدو وروسته ۱ یو لک افغانی ارزښت ولري نو استهلاك یې د دوه گوني کمېدني په طریقه پیدا کړو.

Original cost of elevator = 1000000 Afghani

Salvage value = 100000 Afghani

Life cycle = 5 Years

Depreciation rate = (100% / Life Cycle) X 2 = (100% / 5) X 2 = 20% x 2 = 40%

Depreciation Rate	Depreciation Expense	Accumulated Depreciation	Book Value at End of Year
			1000000 Original Cost
40%	400000	400000	600000
40%	240000	640000	360000
40%	144000	784000	216000
40%	86400	870400	129600
129600-100000	29600	900000	Salvage Value 100000

کله چې د دوه گوني کمېدو بیلانس میتود کارول کېږي د کلني استهلاك په ټاکلو کې د سپما ارزښت په پام کې نه نیول کېږي، مگر له هغه ارزښت څخه چې له استهلاك وروسته یې لري هېڅکله یې د سپما ارزښت لاندې نه راځي، پرته له دې چې کارول شوي میتود ته پام وکړي. استهلاك هغه وخت پای ته رسېږي کله چې د سپما ارزښت یا د شتمنی گټور ژوند پای ته ورسېږي.

څرنگه چې د دوه گوني کموالي بیلانس استهلاك تل د خپل ژوند په پای کې د شتمنی په بشپړ ډول استهلاك نه کوي، ځیني میتودونه هم هر کال مستقیم استهلاك محاسبه کوي او د دواړو څخه لوی پلي کوي. دا د شتمنی په هغه منځني ژوند اغیز لري، چې د توازن استهلاك د کمېدو طریقي څخه د مستقیم کرښي استهلاك طریقي ته اړول کېږي.

(Composite Depreciation Method) د استهلاك مرکب میتود:

دا میتود د سرمایي په داسې مجموعه د اجرا وړ دی، چې مشابه یا یو شان نه وي او د مختلفو کارونو د اجرا لپاره استفاده تری کېږي.

څلورمه بېلگه: که فرض کړو چې یو ساختماني شرکت یو اسکوټور او د موادو د لېږد لپاره یو ډمپر اخستی. د اسکوټور اصلي ارزښت ۵۰ لکه افغانی دی او د کار کولو دوره یې شل کاله تخمین شوي ده. له شلو کلونو وروسته به ۱۵ لکه افغانی ارزښت ولري او همدارنگه د ډمپر اصلي ارزښت ۳۰ لکه افغانی دی، د کار کولو دوره یې پینځلس کاله تخمین شوي ده. له پینځلس کلونو وروسته به ۱۰ لکه افغانی ارزښت ولري. اوس د دواړو مرکب استهلاك، د استهلاك اندازه او د کار کولو مرکبه اندازه پیدا کړو.

Excavator depreciation per year = (5000000 – 1500000) / 20 = 3500000 / 20 = 175000 Afghani

Dumper depreciation per year = (3000000 – 1000000) / 10 = 2000000 / 10 = 200000 Afghani

Asset	Historical Cost	Salvage Value	Depreciation Cost	Lifetime	Depreciation per Year
Excavator	5000000	1500000	3500000	20	175000
Dumper	3000000	1000000	2000000	10	200000
Total	8000000	2500000	5200000	14	375000

د استفادي مرکبه دوره مساوي کېږي په مجموعه د ټول استهلاك او تقسیم په مجموعه د یو کال استهلاك باندې

Composite life = Total Depreciation Cost / Yearly Total Depreciation

Composite life = $5200000/375000 = 13.87 \Rightarrow$ 14 Years

Composite Depreciation Rate = Yearly Total Depreciation / Total Historical Cost

Composite Depreciation Rate = $375000 / 8000000 = 0.047 = 0.47 \times 100 =$ 4.7%